

Қорытынды мемлекеттік  
аттестаттауды өткізу бойынша  
әдістемелік нұсқаулар



Нысан  
ПМУ ҰС 7.18.3/21

Қазақстан Республикасының білім беру және ғылым министрлігі

С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті

География және туризм кафедрасы

Қорытынды мемлекеттік аттестаттау өткізу бойынша

050609 – География мамандығының студенттеріне арналған

# ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Павлодар

Қорытынды мемлекеттік  
аттестаттауды өткізу бойынша  
әдістемелік нұсқаулар

Ф СО ПМУ 7.18.3/27



**БЕКІТЕМІН**

ОІ бойынша проректор

\_\_\_\_\_ Пфейфер Н.И.

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ж.

050609 – География мамандығының студенттеріне арналған  
Қорытынды мемлекеттік аттестаттауды өткізу бойынша

**ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР**

Әдістемелік нұсқаулар Мемлекеттік жалпыға бірдей білім беру мамандығының стандарттары ГОСО ҚР 3.08.368–2006, Білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды мемлекеттік аттестаттау жүргізудің үлгі ережесін бекіту туралы және ГОСО ҚР 5.03.016 – 2008 «Жоғарғы оқу орындарындағы дипломдық жұмысты (жобаны) орындау ережелері. Негізгі ережелер» негізінде құрастырылған.

Құрастырушы \_\_\_\_\_ б.ғ.к., доцент Габдулхаева Б.Б.  
ассистент Каирова Ш.Г.

География және туризм кафедрасы

Кафедра мәжілісінде ұсынылған хаттама № \_\_\_\_\_ «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 200\_\_ж.

Кафедра меңгерушісі \_\_\_\_\_ Калиева А.А.

Химиялық технологиялар және жаратылыстану факультетінің оқу-әдістемелік кеңесімен қабылданған 200\_\_ж. «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ № \_\_\_\_\_ хаттама

ОӘК төрағасы \_\_\_\_\_ Буркитбаева У.Д.

**КЕЛІСІЛДІ:**

Факультет деканы \_\_\_\_\_ К.К. Ахметов 200\_\_ж. «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_

**ЖЖӘҚБ ҚҰПТАЛДЫ:**

ЖЖӘҚБ бастығы \_\_\_\_\_ А.А. Варакута 200\_\_ж. «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_

Университеттің оқу-әдістемелік кеңесімен құпталған  
200\_\_ж. «\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ № \_\_\_\_\_ хаттама

**Кіріспе**

Студенттердің қорытынды мемлекеттік аттестация өткізу үрдісі олардың меңгеру деңгейін анықтау мемлекеттік жалпы білім беру стандартының жоғарғы кәсіби білім беру деңгейіне сай келу мақсатында өткізіледі, осының нәтижесінде білім алған туралы құжат(диплом) беріледі.

Осы әдістемелік нұсқаудың мақсаты мемлекеттік аттестацияны дайындау және өткізуді ұйымдастыру, тестік тапсырмалардың мәліметтері, әдебиеттермен жұмыс істеу бойынша ұсыныстар, алған білімдер анализ машықтарын енгізу сұрақтарын зерттеу кіреді.

Қорытынды мемлекеттік аттестация студенттің барлық кәсіби оқу бағдарламасының пәндерінен оқу жетістіктерін сынау және студенттің академиялық кезеңіндегі оқу жетістіктерін, алынған теориялық білімдерін, олардың меңгеру беріктігін, шығармашылық ойлаудың дамуын, өзіндік жұмыс машықтарын, алынған білімдерін жүйелеу біліктілігін және оларды тәжірибеде қолдануын бағалау мақсаты болып табылады.

## **1. Қорытынды мемлекеттік аттестацияның және мемлекеттік емтихандардың мақсаттары мен міндеттері**

050609 – География мамандығы бойынша қорытынды мемлекеттік аттестацияның және мемлекеттік емтиханның мақсаты маманды кәсіби дайындауды қалыптастыратын пәндер кешені бойынша студенттердің ғылыми – теориялық білім деңгейін, оларды жиі тәжірибелік шешу кезінде қолдану машықтарын, сонымен қатар дипломдық жобалауда анықтау.

Мамандық бойынша қорытынды мемлекеттік аттестацияның және мемлекеттік емтиханның міндеттері:

- жүйелеу, мамандық бойынша теориялық білімдер мен тәжірибелік машықтарды кеңейту және бекіту, және оларды нақты ғылыми және өндірістік міндеттерді шешу кезінде қолдану;

- өздік жұмысты жүргізу машықтарын дамыту;

- болашақ бакалаврдың (маманның) мақсатына байланысты қазіргі өндіріс, ғылым, техника жағдайында өзіндік жұмысқа дайындығын анықтау;

- студенттің емтихан билетінің сұрақтарына жауап беру шеберлігін бағалау, ол оқу барысында және мекемелердегі өндіріс тәжірибелері кезінде алған теориялық дайындықтарын студент білімін кешенді ашады.

## **2. Қорытынды мемлекеттік аттестацияны және мемлекеттік емтиханды өткізу түрлері**

Мамандық бойынша мемлекеттік емтихан, Қазақстан Республикасының білім беру және ғылым министрлігінің 23 желтоқсан 2005 жылғы №779 қабылданған бұйрығы бойынша 050609 – «География» мамандығы бойынша Мемлекеттік жалпыға ортақ Қазақстан Республикасының білім беру стандартына сәйкес өткізіледі.

Мемлекеттік емтихан тест түрінде өткізіледі. Әр нұсқада тестік сұрақтар 50 сұрақ құрайды. Күрделі деңгейлер: жеңіл, орташа және қиын.

Мемлекеттік емтиханды тапсырғаннан кейін студенттер қорытынды жұмыстарын қорғайды.

Дипломдық жұмыс жазылған қорытынды жұмыс болып табылады, ол оқудың соңғы кезеңінде орындалады, егер де ол мемлекеттік жалпыға ортақ білім беру стандарты мен мамандықтың оқу жоспарымен алдын ала ескерілсе.

Дипломдық жұмысты орындау мақсаттары:

1) жүйелеу, мамандық бойынша теориялық білімдер мен тәжірибелік машықтарды кеңейту және бекіту, және оларды нақты ғылыми және өндірістік міндеттерді шешу кезінде қолдану;

2) өз бетімен жұмысты жүргізу машықтарын дамыту және мәселелер мен сұрақтарды шешу кезінде ғылыми зерттеулер әдістемесін меңгеру;

3) студенттің өзіндік жұмысқа қазіргі өндіріс, ғылым, техника, мәдениет жағдайында дайындығы, сонымен қатар оның кәсіби біліктілік деңгейін анықтау.

Дипломдық жұмыс белгілі бір мамандыққа сәйкес келетін ғылым саласының өзекті мәселелерін өзіндік оқу мен зерттеу нәтижелерін жалпылау болып табылады.

Дипломдық жұмыс ғылыми жетекші басшылығымен орындалады және келесі талаптарға сәйкес болуы керек:

1. ғылымдармен, аналитиктармен, тәжірибелермен өткізілген зерттеулердің, жоба шешімдер нәтижелерін жалпылау;

2. зерттелген нысан бойынша негізделген ғылыми теориялық шешімдерден құралу керек;

3. ғылыми негізделген нәтижелерді болу керек, оларды пайдалану белгілі бір міндетті шешуді қамтамасыз етеді.

Қорытынды жұмыс мамандық бойынша оқу үрдісінің соңыкезеңі болып табылады. Қорытынды жұмыстың мазмұны туристік іс-әрекеттерді жүзеге асыру, мақсат, ресурс және нәтиже бойынша; туристік іс-әрекеттерді басқару саласында инновациялық іс-әрекеттерді жұмысты ұйымдастыру; туристік іс-шараларда алдын – ала және іздеу-құтқару жұмыстарын жоспарлау мен ұйымдастыру; туристік іс-әрекетті болжамдау және мәселелерді диагностикалау мен зерттеу.

Қорытынды жұмыс автордың өзіндік шығармашылық жұмысын көрсету керек және өткізілген зерттеулердің іргетасы деңгейін бағалауға мүмкіндік беру керек.

Дипломдық жұмысты жазу және қорғауға, Мемлекеттік жалпы ортақ білім беру стандарты мамандық бойынша соңғы семестрде 360 сағат бөлінеді.

Ғылыми зерттеу келесі қисын сызбасы түрінде көрсетуге болады:

1. нысанды және зерттеу пәнін таңдау
2. зерттеу тақырыбын анықтау
3. орындау жұмыстар графигін құрастыру
4. таңдалған тақырыптың өзектілігін дәлелдеу
5. ғылыми зерттеудің мақсаты мен міндетін қабылдау
6. зерттеуді өткізу әдісін таңдау
7. ғылыми зерттеу үдісінің анализі және баяндау
8. алынған нәтижелерді қорытындылау және бағалау.

Үш жұма бұрын алдын ала қорытынды жұмыстың қорғалуы өткізіледі, онда орындалған жұмыстың дайындық деңгейі бағаланады, алда тұрған қорғаудың дайындығына ұсыныстар беріледі. Қорытынды жұмыстың қорғалуы мен нәтижелердің бағалануы мемлекеттік аттестация комиссиясы мен дайындық бағыты бойынша ұйымдар мен мекемелердің өкілдерінің қатысуымен жүзеге асырылады. Есеп берудің қорғауы жеке өткізіледі.

Бітіру жұмыстарының рәсімделуі С.Торайғыров ат. ПМУ әдістемелік нұсқауға 4.01.2-06 «Оқу құжатнамасының рәсімделу ережелері» сәйкес өткізіледі. Әдістемелік нұсқаудың құрылымына сай дипломдық жұмыс титул бетінен, тапсырмадан, мазмұнан, сілтеулерден, анықтамалардан, белгілер мен қысқартулардан, кіріспеден, негізгі бөлімнен, қорытындыдан, қолданылған көздер тізімінен және қажетті жағдайда қосымшадан құрылады. Дипломдық жұмыстың мәтіні қажетті жағдайда бөлімдер мен бөлімшелерге бөлінеді. Жұмыстың көлемі 60 беттен кем емес болуы керек. Қолданылған әдебиеттер тізімі 35 атаудан кем емес болуы қажет. Тақырып бойынша зерттелген әдебиеттер 1990-2000 жж. кеш болмауы керек.

Бір дипломдық жұмыстың қорғалу уақыты бір студентке 50 минуттан аспау керек. Дипломдық жұмысты қорғау үшін студент МАК алдында баяндамасын 15 минут қорғайды. МАК әрбір мүшесіне студент дипломдық жұмыстың қосымшасын (қысқаша түсініктеме) ұсынады.

Қорытынды мемлекеттік аттестация студенттің барлық кәсіби оқу бағдарламасының пәндерінен оқу жетістіктерін сынау және студенттің академиялық кезеңіндегі оқу жетістіктерін, алынған теориялық білімдерін, олардың меңгеру беріктігін, шығармашылық ойлаудың дамуын, өзіндік жұмыс машықтарын, алынған білімдерін синтездеу біліктілігін және оларды тәжірибеде қолдануын бағалау мақсаты болып табылады.

### **3. Мемлекеттік аттестацияның дайындау және өткізуді ұйымдастыру сұрақтары**

#### **3.1 Мемлекеттік емтихандардың саны**

050609 – География мамандығы бойынша кешенді емтихан «География» мамандығы бойынша өткізіледі. Кешенді емтихан келесі міндетті коипонент пәндерінен тесттік сұрақтар кіреді: жалпы жертану, геоморфология, Қазақстанның физикалық географиясы, құрлықтар мен мұхиттардың физикалық географиясы, Қазақстанның экономикалық және әлеуметтік географиясы, дүниежүзінің экономикалық, әлеуметтік және саяси географиясы.

#### **3.2 шолу лекциялары мен кеңестер**

Мамандық бойынша қорытынды мемлекеттік аттестация мен мемлекеттік емтиханға дайындық кафедрамен, оқу бөлімі мен деканатпен алдын ала дайындалған жоспар жұмысы бойынша өткізіледі.

Мамандық бойынша қорытынды мемлекеттік аттестацияны тапсыру алдын ала арнайы дайындық кезеңі беріледі, оқу жоспары мен оқу үрдісінің графигімен қабылданған. Қорытынды мемлекеттік аттестацияға дайындалу кезеңінде шолу лекцияларды оқу ұйымдастырылады, топтық және жеке кеңестер өткізіледі. Шолу лекциялары, мамандық бойынша кешенді емтиханға қосылатын, кафедра оқытушыларымен барлық топқа оқу пәндерінің кезеңіне сәйкес өткізіледі. Шолу лекцияларды өткізуге 1 пәнге 4 сағат қарастырылған, бірақ 20 сағаттан кем аспауы тиіс.

Мемлекеттік емтиханға дайындалу үшін студенттерге бір апта уақыты беріледі.

Қорытынды жұмыстарына кеңестер кестесі графигін құру кезінде әрбір студентке дипломдық жұмыстың ғылыми жетекшінің бос уақыты ескеріледі.

Шолу лекциялары мен кеңестер кесте графигін кафедра меңгерушісі, факультет деканымен келіседі және оқу ісі бойынша проректорменбекітіледі..

#### **3.3 Кіру рұқсатының тәртібі**

Мамандық бойынша мемлекеттік емтиханға оқу жоспарын барлық теориялық және өндірістік оқуды орындаған, оқудың барлық курсынан академиялық қарызы жоқ, оқу жоспарымен қабылданған курстық жұмыстарды және мамандық бойынша барлық тәжірибелерді өткен студенттерге рұқсат беріледі.

Студенттердің қорытынды аттестацияға рұқсат берілуі студенттердің тізімі бойынша қорытынды аттестацияның басталуына екі жұма бұрын факультет деканының бұйрығымен рәсімделеді және МАК-қа ұсынылады.

Студенттердің қортынды аттестациясының басталуына дейін МАК келесі құжаттар беріледі:

- дипломдық жұмыстың ғылыми жетекшінің пікірі, онда онда дәлелді қортынды «қорғалуға жіберіледі» немесе «қорғалуға жіберілмейді» беріледі;
- өндіріс, ғылыми ұйым немесе басқа жоғарғы оқу орын маманның дипломдық жұмысқа рецензиясы, онда қорғауға ұсынылған дипломдық жұмыстың жан-жақты мінездемесі және бағамен көрсетілген («өте жақсы», «жақсы», «қанағаттанарлық» немесе «қанағаттанарлық емес») негізделген қорытынды беріледі және мамандық бойынша квалификация беру және (немесе) академиялық дәреже «бакалавр» беру.

### **3.4 Мемлекеттік аттестаттау комиссияның жұмысы**

Студенттердің қорытынды аттестациясын өткізу үшін әрбір мамандыққа оқудың барлық түрі үшін мемлекеттік аттестациялық комиссия құрылады, оның жеке құрамы С.Торайғыров атындағы ПМУ ректоры бұйрығымен бекітеді, емтиханның басталуына бір ай бұрын. Студенттердің қорытынды аттестациясы білім беру ұйымдарында, жоғарғы кәсіби білім беретін, жоғарғы оқу орындарындағы жұмыс оқу жоспарымен бекітілген, уақытында өткізіледі. МАК құрамына кіреді:

- МАК төрағасы, ірі ғылымдар қатарынан немесе бірінші жетекшілер мен өндірісті ұйымдастыратын, С.Торайғыров атындағы ПМУ-да жұмыс істемейтіндер;
- кафедраның меңгерушісі;
- кафедраның екі-үш оқытушылары.

Ректордың шешімімен МАК құрамына деканат өкілдері, сонымен қатар халық шаруашылық салаларының өкілдері кіруі мүмкін.

МАК қызметіне кіреді:

- 1) шығарылатын мамандардың ғылыми-теориялық және тәжірибелік дайындықтың, ГОСО жоғарғы білім беру талаптарына сай деңгейін тексеру;
- 2) оларға сәйке квалификацияны және диплом беру шешімі қабылдау;
- 3) сәйкес мамандық бойынша бакалавр академиялық дәрежесін беру;
- 4) мамандарды даярлау сапасын ары қарай жақсартуға бағытталған ұсыныстарды қарастыру.

### **3.5 Мемлекеттік емтихандар мен бітіру жұмыстарын қорғауды өткізу тәртібі**

Мемлекеттік емтиханды және дипломдық жұмысты тапсыру тәртібі білім беру ұйымдарында үлгерімді ағымдық бақылау, аралық және қорытынды мемлекеттік аттестаттау өткізу ережелерімен анықталады, білім беру саласындағы орталық атқарушы ұйыммен бекітілген.

Мемлекеттік емтихан жоғарыда аталып кеткендей тест түрінде өткізіледі. Тест түрі С.Торайғыров атындағы ПМУ Ғылыми кеңесімен қабылданады. Мемлекеттік емтиханның өткізу тәртібі мамандық бағдарламасының мазмұнына байланысты өтеді. Тесттік тапсырманың бір нұсқасында 50 сұрақ бар. Әр сұраққа 1,5 мин беріледі, кешенді

Мемлекеттік емтиханнан өткеннен кейін студенттер дипломдық жұмыстарын қорғауға дайындалады. Студенттерге жеке тапсырма беріледі.

Дипломдық жұмыстардың тақырыпшасы студенттерді дайындаған кафедра құрастырады. Осы құрастырылған тізімнен тақырыпты алмауға студенттің құқығы бар. Осындай жағдайда студент кафедра отырысында толық дәйектеме беруі тиіс. Сонымен қатар кәсіпорындардың тапсырысы бойынша дипломдық жұмыс жазылуы мүмкін. Осы жағдайда студент дайындаған кафедра меңгерушісіне өтініш жазады.

Дипломдық жұмысқа тапсырма оның аяқталу мерзімімен кафедра меңгерушісі бекітеді. Календарлық жұмыс графиктері жеке бөлімдердің орындалу кезектілігінің көрсетуімен жасалады және ғылыми жетекшілермен сәйкес келеді. Кафедра меңгерушісі дипломдық жұмыстың орындауы бойынша студенттің мерзімді есептеу нәтижесінің уақыттарын орнатады. Осы уақыт ішінде студент ғылыми жетекшісі мен кафедра меңгерушісі алдында есеп береді. Есеп нәтижесі факультет деканына баяндалады.

Дипломдық жұмысты жазу және қорғауға 4 кредит немесе календарлық уақыттың 5 аптасы ескерілген. Бұл ретте өндірістік тәжірибеде жиналған мәліметтер студенттің дипломдық жұмысының зерттеу бөлімінің негізіне алынады.

Өндірістік тәжірибенің соңғы аптасында алдын ала қорғау процедурасы өткізіледі. Дипломдық жұмыстың алдын ала қорғауы кафедраның ашық отырысында студенттер мен ғылыми жетекшілері қатысуымен ұйымдастырылады. Алдын ала қорғау кафедра отырысының хаттамасымен рәсімделеді.

Дипломдық жұмыстың қорғалуы ашық түрде, студенттердің, кафедра оқытушыларының қатысуымен ұйымдастырылады. Қорғауға сонымен қатар ғылыми жетекші, ұйымдардың өкілдері, және басқа да қызығушылығы бар тұлғаларды шақыруға рұқсат беріледі.

Бір дипломдық жұмыстың қорғау уақыты, әдетте, бір студентке 30 минуттан артық болмауы керек.

Дипломдық жұмысты қорғау үшін студент мемлекеттік аттестациялық комиссия және келгендердің алдында баяндамасын 15 мин артық емес қорғайды.

Дипломдық жұмысты талқылауда қатысып отырғандардың барлығы сұрақ немесе сөз сөйлеу түрінде қатыса алады.

Талқылаудан кейін комиссия хатшысы пікір (ғылыми жетекші қатысқан жағдайда жеке сөз сөйлей алады) және рецензияны оқиды. Пікірде және/немесе рецензияда ескерту бар болған жағдайда студент оның мәні бойынша дәлелді анықтама беру керек.

Дипломдық жұмысты қорғау нәтижесі бойынша балдық-рейтингтік әріптік жүйе бойынша баға қойылады. Сонымен қатар теориялық, ғылыми және тәжірибелік дайындықтың деңгейі, ғылыми жетекшінің пікірі және рецензенттің бағасына көңіл аударылады.

Дипломдық жұмыстың қорғалу нәтижелері мемлекеттік аттестациялық комиссияның отырысында әрбір студентке жеке хаттама рәсімделеді және оның өткізу күні жарияланады.

#### **4. Мемлекеттік емтихандар мен бітіру жұмыстарын қорғау бағасын қою тәртібі**

Мемлекеттік емтиханды тапсыру нәтижелері бойынша балдық-рейтингтік әріптік жүйе бойынша қорытынды баға қойылады, ол сынақ-емтихан ведомосында комиссия мүшесінің барлық қолдарымен толтырылады және тіркеу және оқу үрдісін жоспарлау бөліміне тапсырылады.

Жақсы баға (А бастап, А- дейін «өте жақсы», В+, В, В- дейін «жақсы», С+, С, С- дейін, Д, Д- «қанағаттанарлық») сабақ пәнінен емтихан ведомосына және студенттің сынақ кітапшасына жазылады. F бағасы «қанағаттанарлық емес» тек қана емтихан ведомосына қойылады. Мемлекеттік емтихан да, дипломдық жұмыс та 100 балдық шкаласымен бағаланады.

Студенттің оқу жетістіктерінің бағасы балдық – рейтингтік жүйе дәстүрлі баға шкаласының аудармасымен

Әріптік жүйе бойынша баға	Баллдың сандық эквиваленті	%-дық құрамы	Дәстүрлі жүйе бойынша баға
A	4,0	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	Қанағаттанарлық
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	
F	0	0-49	Қанағаттанарлық емес

Мемлекеттік емтиханды тапсыру және дипломдық жұмысты қорғау нәтижелері мемлекеттік аттестаттау комиссиясы хаттамасымен рәсімделіп, олардың өткізілу күні жарияланады. Дипломдық жұмыстың қорғалуы мемлекеттік аттестациялық комиссияның жартысынан көбі мүшелерінің қатысуымен ашық отырысында өткізіледі.

Мемлекеттік емтиханды тапсыру, дипломдық жұмысты қорғау, сонымен қатар квалификацияны беру, академиялық жәрежені беру және мемлекеттік үлгі бойынша дипломды беру шешімін МАК-пен жабық отырыста комиссия мүшелерінің дауыс беру арқылы қабылданады. Дауыс тең болған жағдайда комиссия төрағасының даусы шешуші болып табылады.

Хаттамаға мемлекеттік емтиханда және дипломдық жұмысты қорғау кезінде алынған баға енеді, сонымен қатар МАК мүшелерінің қойылған сұрақтары мен пікірдері жазылады. Егер де МАК-тың бір мүшесінің пікірі басқа комиссия мүшелерімен тура келмесе, ол өзінің пікірін хаттамаға жазып және жеке қол қояды. Хаттамада квалификацияны, академиялық дәрежені беру, сонымен қатар студентке қандай диплом берілгені туралы жазылады.



Егер мемлекеттік емтихан мен дипломдық жұмысты қорғау түстен кейін болса, онда нәтижелері келесі күні жарияланады.

Мемлекеттік емтиханды және дипломдық жұмысты қорғауды өткізу нәтижелері бойынша бағалар балдық-рейтингтік жүйе бойынша студенттің білімін бағалайды.

Студентке, емтиханды және дифференциалды сынақты тапсырған А, А- «өте жақсы» бағасымен оқу жоспарының барлық пәндерінен 75 пайыздан кем емес, ал қалған пәндерден – В-, В, В+ «жақсы» бағаларымен, және барлық мемлекеттік емтиханды тапсырған және дипломдық жобаны (жұмысты) қорғаған А,А- «өте жақсы» бағаларымен, үздік диплом беріледі (әскери дайындық бойынша бағаны ескермей).

### **5. Қайта аттестацияны өту тәртібі**

Студент, мемлекеттік емтиханға және/немесе дипломдық жұмысты қорғауға қабылданған кесте бойынша дәлелді себептермен келмеген, МАК төрағасының атына өтініш жазады, емтиханда жоқтығын дәлелдейтін құжатты ұсынады, және оның рұқсатымен осы комиссияның келесі күніндегі отырысында емтиханды немесе дипломдық жұмысты қорғауға рұқсат беруі мүмкін.

Қайта мемлекеттік емтиханды тапсыру және дипломдық жобаны (жұмысты) қорғау бағаны көтеру мақсатымен жіберілмейді.

Мемлекеттік емтиханды қайта тапсыру және/немесе дипломдық жұмысты қайта қорғау «қанағаттанарлық емес» бағасын алған тұлғаларға қорытынды аттестация кезеңінде рұқсат берілмейді.

Егер де, дипломдық жұмыстың қорғалуы қанағаттанарлық емес деп танылған жағдайда, МАК студент сол жұмысты қайта өндеп қорғауы туралы белгілейді, комиссиямен анықталады, немесе жаңа тақырыпты өндейді, ол кафедрамен анықталады.

Студенттің қайта қорытынды аттестациясы келесі қорытынды аттестация кезеңінде өтеді, қанағаттанарлық емес баға алынған сол қорытынды аттестацияның түрі бойынша өтеді.

Осы емтихандарды тапсыра алмаған тұлғалар үшін мемлекеттік емтихандардың пәндер кешенін студенттің теориялық курсты бітірген жылы бойынша оқу жоспарымен анықталады.

Қорытынды аттестация нәтижелері бойынша жоғарғы оқу орыннан шығарылған студент, қорытынды аттестацияның басталуына дейін екі жұма бұрын білім беру ұйымының басшысының атына «қанағаттанарлық емес» бағасы алынған жылғы сол форма бойынша өтініш жазады.

Қорытынды аттестацияда қанағаттанарлық емес бағаны алған студенттер жоғарғы оқу орынның басшысының бұйрығымен белгіленген үлгі анықтамасымен жоғарғы оқу орыннан шығарылады.

Денсаулық жағдайы туралы МАК-ке ұсынылған құжаттар қанағаттанарлық емес баға алынғаннан кейін қарастырылмайды.

### **6. Университетті бітіру туралы құжаттарды рәсімдеу және беру реті**

Қорытынды аттестацияны өткен студенттер және сәйкесті кәсіби жоғарғы оқу орынның оқу бағдарламасын меңгерген, МАК шешімімен квалификация және «бакалавр» академиялық дәрежесі мамандық бойынша иеленеді және мемлекеттік үлгідегі қосымшамен бірге диплом беріледі.

Дипломға берілетін қосымша бөлім анықтамасы негізінде, студенттің жеке оқу жоспарын орындағаны туралы, ГОСО-мен қарастырылған барлық пәндер көлемі бойынша алынған бағалары негізінде, тапсырылған курстық жұмыс, тәжірибе түрлері мен

қорытынды аттестация нәтижелері бойынша толтырылады. Қосымша дипломсыз нақты емес болып табылады.

Оқу жоспарының барлық пәндерінің кемінде 75 пайыз емтихандар және дифференциалдалған сынақтарды "өте жақсы", ал қалғандарын – «жақсы» бағаға, барлық мемлекеттік емтихандарды тапсырған және дипломдық жұмысты «өте жақсы» бағаға қорғаған студентке үздік диплом беріледі.

Қанағаттанарлық емес бағаны алған студенттер шығарылады. Ондай жағдайда диплом берілмейді. Қорытынды мемлекеттік аттестация нәтижелері бойынша, оқудың теориялық курсы аяқталуына байланысты, шығару туралы бұйрық шығарылады.

Дипломды алу үшін шығарылу туралы бұйрық шыққаннан кейін деканаттан тексеру қағазын алу керек. Осы формадағы барлық пункттерді өткеннен кейін, дипломды қолға алу үшін тексеру қағазы студенттік кадр бөліміне тапсырылады. Өзінде студенттік билет және жеке куәлік болуы керек.

## **7. Тақырыптар мен сұрақтар тізімі**

### **Жалпы жертану**

1. Күнгей жүйедегі жер орны.
2. Жер планетасы — жайластырушылықтың негізгі сипаты, қоршаған кеңістікпен өзара іс-әрекетінің ерекшеліктері, ішкі құрылым жөнінде фактілері.
3. Дамудағы географиялық қабықша, маңыздылығы, ерекшелігі, функцияландыру сипаты.
4. Бұрынғыда және заманауида маңызды заттар айналымы, эволюция жолдарын орнату мен қайта құру әдістері, жерде және ғарышта айналымның тұйықтанбаушылығы.
5. Географиялық қабықша тұтастығы.
6. Күнгей жүйесі және оның шығу тегі.
7. Заттық құрам, литосфера, гидросфера, атмосфера және биосфераның негізгі бөліктері мен көлемі.
8. Географиялық құрылым ұйымының әртүрлі деңгейлері.
9. Географиялық қабықшаның функционалдылығы мен динамикасы.
10. Экзогенді және эндогенді күштерінің өзара әс-әрекеті, ішкі қайшылық пен географиялық қабықшаның дамуы.

### **Геоморфология**

1. Рельеф жөнінде түсінік. Рельефтің морфография және морфометриясы
2. Тербелмелі тектоникалық қозғалыстың рельеф құрастырушы рөлі.
3. Жаңа және заманауи тектоникалық қозғалыстар.
4. Құрлық мегарельефі.
5. Желге бұзылу және рельеф құрылуы. Желге бұзылу қабығы.
6. Флювиалды үрдістер мен формалар.
7. Карст и карстты рельеф формалары.
8. Гляциалды үрдістер мен гляциалды рельеф формалары.
9. Дефляциянды және корразионды рельеф формалары.
10. Шөлдегі Эолды аккумулятивті және аридті-денудационды рельеф формалары.

### **Қазақстанның физикалық географиясы**

1. ҚР географиялық орналасуы мен шекаралары
2. Тектоникалық аудандастыру.
3. ҚР аумағының геологиялық тарихы
4. Қазіргі рельеф құрастырушы үрдістер.

5. Қазіргі негізгі климат құрастырушы факторлар талдауы (күнгей радиация, жел, қысым, жауын-шашын, қар жамылғысы және т.б.) және олардың физико-географиялық дифференциацияға әсері.
6. Жоғарғы ағынның қалыптасу шарттары.
7. ҚР өзен желісінің қалыптасуына физико-географиялық шарттардың әсері.
8. Топырақ жамылғысы мен оның құрылымының жалпы сипаттамасы. Топырақтық аудандастыру.
9. Табиғат зоналарының түрлері (орманды дала, орман, шөл және жарты шөл, таулар). Ендік аймақтық және биіктік белдеулік.
10. Қорықтар, қорықшалар, ұлттық парктер, табиғи ескерткіштер, олардың маңыздылығы.

### **Материктер мен мұхиттардың физикалық географиясы**

1. Еуразияның физико-географиялық сипаттамасы
2. Солтүстік Американың физико-географиялық сипаттамасы
3. Оңтүстік Америка мен Африканың физико-географиялық сипаттамасы
4. Австралияның физико-географиялық сипаттамасы
5. Антарктиданың физико-географиялық сипаттамасы
6. Дүниежүзілік мұхитты географиялық аудандастыру
7. Тынық мұхит түбінің рельефіне сипаттама.
8. Атлант мұхитының физико-географиялық сипаттамасы
9. Үнді мұхитының табиғаты
10. Солтүстік Мұзды мұхитының зерттеу тарихы

### **Қазақстанның экономикалық және әлеуметтік географиясы**

1. ҚР экономика-географиялық жағдайы
2. Қазақстанның табиғат ресурстары мен шарттары.
3. Отын өнеркәсібі. Жалпы сипаттама.
4. Халқы және еңбек ресурстары.
5. Қазақстан Республикасының мұнай өнеркәсібі.
6. Қазақстан Республикасындағы демографиялық жағдайы
7. Қазақстанның өсімдік шаруашылығы
8. Қазақстанның жануар шаруашылығы.
9. Қазақстанның өңделіп жатқан өндірісі. Жалпы сипаттама.
10. Қазақстан көлігі.

### **Дүниежүзінің экономикалық, әлеуметтік және саяси географиясы.**

1. Еуропаның саяси картасы, екінші дүниежүзілік соғысынан кейін оның өзгерістері.
2. Мемлекеттік жайластырушылық, экономикалық даму деңгейі, даму жолдары бойынша елдер түрлері.
3. Экологиялық проблемалар.
4. Халық географиясының ерекшелігі, құрылым даму факторы мен экономика ұйымы.
5. Еуропа елдерінің ауылшаруашылық және өндіріс географиясы.
6. Америка Құрама Штаты. Графикалық жағдайы, географиялық орналасуы және табиғи жағдайы. Теңіз және құрлық шекаралары.
7. Латын Америка елдері – дүниежүзінің дамыған елдері арасында экономикалық қатынаста аса дамыған.
8. Халықаралық саяси аренада Африка елдерінің маңыздылығы мен орны.
9. Меланезия, Полинезия, Микронезия. Жеке елдердің экономикалық деңгейде даму айырмашылықтары.
10. Австралия экономикасының индустриалды-аграрлық сипаттамасы.

## 8. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Мильков Ф. Н. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1990.
2. Мұқашева Ж.Н. Жалпы жертану. – Алматы: Қазақ университеті, 2002.
3. Неклюкова Н. П. Общее землеведение. М.: Высшая школа, 1976.
4. Неклюкова Н. П. Задания для лабораторных занятий по общему землеведению. М.: Высшая школа, 1976.
5. Савцова Т.М. общее землеведение. М.: Академия, 2003
6. Шубаев Л. П. Общее землеведение. - М.: Высшая школа, 1977.
7. Сеитов Н. Геология негіздері.- Алматы, 1998
8. Бәкіров С. Геология негіздері. – Алматы, 1995
9. Сапарбаев С.А. Геология және гидрогеология. – Алматы, 1997
10. Құсайынов С.А. Жалпы геоморфология. Алматы: Қазақ университеті, 2006
11. Леонтьев О.К., Рычагов Г.И. Общая геоморфология. М.: Высшая школа, 1979
12. Щукин И.С. Общая геоморфология. Т.1,2., Изд-во МГУ, 1964
13. Бондарчук А.В. Основы геоморфологии. М.: Учпедгиз, 1949
14. Баценина Н.В. и др. Геоморфологическое картирование. Москва.: Высшая школа, 1977
15. Н.В. Осинцева. Геоморфологическое картографирование. Томск: Дельта-план, 2004
16. Воскресенский С.С. и др. Геоморфологическое районирование СССР.М.: Высшая школа, 1980
17. Спиридонов А.И. Геоморфологическое картографирование. М.: Географгиз, 1953
18. Башенина Н.В. и др. Методы геоморфологического исследования. Изд-во АН СССР, Серия географ., 1955. № 1
19. Мархинин Е.К. Вулканы и жизнь. М., 1980
20. Гвоздецкий Н.А. Карст. М.: Географгиз, 1954
21. Якушова А.Ф. Карст и его практическое значение. М.: Географгиз, 1950
22. Гвоздецкий Н.А. Крупнейшие карстовые пещеры мира и СССР. Известия ВГО, 1964, Т. 63, 96
23. Леонтьев О.К. Общая геоморфология морских берегов. Изд-во МГУ, 1961
24. Великанов М.А. Динамика русловых потоков. М.-Л.: Гидрометеиздат, 1946
25. Марков К.К. Основные вопросы геоморфологии. М.: Географгиз, 1948
26. Колесник С.В. Общая гляциология., Учпедгиз, 1939
27. Пустыни / Бабаев А.Г. М.: Мысль, 1986
28. Ясаманов Н.А. Основы геоэкологии. – М.: Академия, 2003
29. Ананичев К.В. Проблемы окружающей среды, энергии и природных ресурсов. – М.: Прогресс, 1975
30. Генсирук С.А. Рациональное природопользование. – М.: Лесная промышленность, 1979
31. Абдуллин А.А. Геология и минеральные ресурсы – Алма-ата, Ғылым, 1994
32. Чигаркин А.В. Геоэкология Казахстана. – Алма-Ата: Санат, 1995
33. Физическая география Республики Казахстан. Под.общ.ред.К.М.Джаналеевой. Алматы Қазақ университеті. 1998.
34. Николаев В.А. Казахстан. М., МГУ. 1979.
35. Исаченко А.Г. Ландшафты СССР. Л., 1985.
36. Казахстан. Природные условия и естественные ресурсы СССР.и //Под.общ.ред. И.П. Герасимова. М., Наука. 1969.
37. Исаченко А.Г. Ландшафттану негіздері. Аударған Мұқашева Ж.Н. Алматы, Мектеп, 1996.
38. Гельдыева Г.В., Веселова Л.К. ландшафты Казахстана. Алма-Ата. Ғылым, 1992, -172 с.
39. Быков Б.А. Растительный покров Казахстана, Алма-Ата, Наука. 1966.
40. Джаналеева К.М. Структура и дифференциация ландшафтов Балхаш-Илийского региона. Алматы, КазГУ. 1983.

41. Кренке А.Н. Антропогенные изменения географической зональности и их влияние на соотношение тепла и влаги в климатической системе //Изв.АН СССР. Сер.Геогр. 1989. №3.
42. Колосков П.И. Агроклиматическое районирование Казахстана. М.-Л., АН СССР, 1947.
43. Посохов Е.В. Соляные озера Казахстана. М., АН СССР, 1955.
44. Сваричевская З.А. Древний пенеппен Казахстана и основные этапы его преобразования. ЛГУ, 1961.
45. Солнцев В.Н. Систематизация ландшафтов. М., 1981.
46. Зоогеография Казахстана. Алма-Ата. 1960.
47. Лавренко Е.М., Карамышева З.В., Никулина Р.И. Степи Евразии. Л., 1990.
48. Макунина Г.М. К развитию современных представлений о геосистемах. // Вестник МГУ. Сер.Географ. 5. 1983.
49. Николаев В.А. Естественные и антропогенные опустынивание степных и полупустынных территорий. // Вестник МГУ. Сер.Географ. 5. 1982.
50. Рачковская Е.И., Карамышева З.В. Ботаническая география степной части Центрального Казахстана. Л. 1973.
51. Чибилев А.А. Экологическая оптимизация степных ландшафтов. Свердловск. 1992.
52. Достайұлы Ж. Жалпы гидрология. – Алматы: Білім, 1996.
53. Кон С. С. Океан и атмосфера. – Н.,1986.
54. Котляков В. М. Круговорот вещества в природе и его изменение хозяйственной деятельностью человека. – М.: МГУ, 1980.
55. Леонтьев О.К., Рычаков Г. И. Общая геоморфология. М.,1982.
56. Құрманов Қ. Физикалық география терминдері мен ұғымдарының орыс-қазақша анықтамалық сөздігі. – Алматы: Рауан,1993.
57. Власова Т. В. Физическая география материков.- М.,1986.- Ч. 1-2.
58. Ерамов Р. А. Практикум по физической географии материков.- М., 1987.
59. Еремина В.А., Спрялин А. Н. Океаны.-М., 1997.
60. Физическая география материков и океанов/ Под ред. А. М. Рябчикова.- М., 1988.
61. Воронов А. Г., Дроздов Н. Н., Мяло Е. Г. Биогеография мира.- М., 1985.
62. Географический энциклопедический словарь: Географические названия.- М., 1983, 1989.
63. Краткая географическая энциклопедия.- М., 1960-1966.- Т. 1-5.
64. По материкам и океанам / Сост. Н. П. Смирнова и А. А. Шибанова. – М., 1988.- Кн. 1-2.
65. Хрестоматия по географии материков и океанов. – М., 1987.
66. «Страны и народы».- М., 1976-1982.
67. «Природа мира».- М.,1981-1991.
68. Алексеев А. Население Казахстана (1920-1990гг.) Алматы: Ғылым, 1993.
69. Атлас Казахской ССР. 1 том, М., 1982.
70. Атлас Казахской ССР. 2 том, М., 1985.
71. Демографический сборник Казахстана. Алматы, 1999.
72. Ердаuletов С.Р. учебное пособие по курсу «Экономическая и социальная география Казахстана». – Алматы: Қазақ университеті, 1998.
73. Ермаков В.А. Казахстан в современном мире (экономико-географический очерк). Алматы: Қаржы – Қаражат, 1998.
74. Жумасултанов Т.Ж., Ибраев А.Т. Население Казахстана с древнейших времен до наших дней. Алматы, 2000.
75. Искаков У.М. Города Казахстана. Алматы, 1992.
76. Кузубаев Н.К. Основы территориальных экономических пропорций суверенного Казахстана. Алматы: Ғылым, 1996.
77. Кунхожаев Н.Р. Экономика современного Казахстана: состояние и развитие. Алматы, 1998.
78. Население Казахстана: Итоги переписи населения, 1999. Алматы, 2000.

79. Национальный отчет о человеческом развитии в Казахстане за 1998 год. Алматы, 1998.
80. Советский Союз. Географическое описание в 22-томах.
81. Татимов М.Б. социальная обусловленность демографических процессов. Алма-Ата, 1989.
82. Хайрлиев И.Н., Кожаметов М.К. Экономическая и социальная география Республики Казахстан. (Общие вопросы. Природно-ресурсный потенциал и население). Учебное пособие для студентов специальности «01.10.-География», Караганда: изд-во КарГУ, 1998.
83. Чигаркин А.В. Региональная геоэкология Казахстана. Учебное пособие – Алматы: Қазақ университеті, 2000.
84. Экономико-географические проблемы территориальной организации производственных сил Казахской ССР. Алматы: Наука, 1985.
85. Ярмухамедов М.Ш. Экономическая и социальная география Казахской ССР. – Алма-Ата: Мектеп, 1987.
86. Казахстан. Отв. Редактор Н.Н. Пальгов, М.Ш. Ярмухамедов, М., «Мысль», 1970.
87. Ердаuletов С.Р., Рутковский О.О. Занимательная география Казахстана. Алма-Ата: «Мектеп», 1989.
88. Ердаuletов С.Р. Казахстан туристский: Алма-Ата «Кайнар», 1989.
89. Есенов Ш., Кунаев Д., Мухамеджанов С. Недрa Казахстана. Алма-Ата: «Казахстан», 1986
90. Есназарова У. А. Физическая география Казахстана. Алматы: «Дәуір», 2001.
91. Казахская Советская Социалистическая Республика. Энциклопедический справочник. Алма-Ата: КСЭ, 1981.
92. Маслов Е. П., Двоскин Б.Я. Казахская ССР. М.: «Просвещение», 1971.
93. Статистический ежегодник Казахстана за 1993 год. Алматы: Госкомстат РК, 1994.
94. Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны. / Под ред. СБ. Лаврова, Н.В. Каледина. - М: Гардарики, 2002. - 928 С.
95. Социально-экономическая география зарубежного мира. / Под ред. В. В. Вольского. М: КРОН-ПРЕСС, 1998.
96. И.М. Любимов. Общая политическая, экономическая и социальная география. / Под ред. Л.П. Куракова. М: Гелиос АРВ, 2001. 336 С.
97. Липец Ю.Г., Пуляркин В.А., Шлихтер С. Б. География мирового хозяйства. Учебное пособие для студентов. - М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 1999.
98. Экономическая география СССР / под ред. А.Т.Хрущева и др. М.: МГУ часть 1, 1989.
99. Чистобаев А.И. и Шарыгин М.Д. Экономическая и социальная география. Новый этап. М.: Наука, 1990.
100. Экономическая и социальная география России: Учебник для ВУЗов / под ред. А. Т. Хрущева. М.: МГУ, 2001.
101. Все страны мира: Энциклопедический справочник/ Автор-составитель Родин И.О., Пименова Т.М. - М.: Вече, 2003. 560 С.
102. Страны мира: Справочник, 1999. / Под общ. ред. И.С. Иванова. М.: Республика, 1999.
103. Спиридонов И.А. Мировая экономика. Учебное пособие. М.: ИНФРА-М, 1999.
104. Максаковский В.П. Географические культуры: учебное пособие для студентов ВУЗов. М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 1999.
105. Максаковский В.П. Историческая география мира: Учебное пособие для ВУЗов. М.: Экопрос, 1999.
106. Фурсина Г.А., Калиаскарова З.К. Экономическая, социальная и политическая география мира. Учебное пособие. Алматы: Казак университеті, 2003. 120 С.
107. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. Регионоведение: Учебник. М.: Гардарики, 2003. 384 С.
108. Агеева Р.А. Страны и народы: происхождение названий. М.: Наука, 1990.
109. Африка в цифрах. Статистический справочник. М.: 1985, 1992.

110. Болотин Б.М., Шейнис В.Л. Экономика развивающихся стран в цифрах. М.: Наука, 1988.
111. Бунакова Т.М., Родионова И.А. Пособие по географии для поступающих в ВУЗы. М.: Просвещение, 1993.
112. Большов СИ., Гладкевич Г.Н. и др. Пособие по географии для поступающих в ВУЗы. М.: 1995.
113. Витвер И.А. Южная Америка (Т. 10 Всемирной экономической географии). М.-Л.: 1930.
114. Витвер И.А. Историко-географическое введение в экономическую географию зарубежного мира. М.: Государственное издательство географической литературы, 2 изд., 1963.
115. Ю.Галич М. История доколумбовых цивилизации. М.: Мысль, 1990
116. Географический энциклопедический словарь: Географические названия. М.: Советская энциклопедия, 1986.
117. Географический энциклопедический словарь: Понятие и термины. М: Советская энциклопедия, 1988.
118. Гладкий Ю.Н., Лавров СБ. Экономическая и социальная география мира: Учебник для 10 класса средней школы. М.: Просвещение, 1993
119. Горнунг М.Б., Липец Ю.Г. История открытия и исследования Африки. М.: Мысль, 1973.
120. Григорьева И.В., Роголев Ю.Н., Смирнов В.П. и др. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945-1990 гг. / Учебное пособие для студентов вузов по специальности «история». Под ред. Е.Ф. Язькова. М.: Высшая школа, 1993.